

GORIŠKI SLOVENEK

Izhaja vsako sredo in soboto.

Uredništvo in Upravništvo: Via Carducci št. 10, II. nad.

Naročnine:

Italijanska kraljevina: Celo leto Lir 10.-
— Pol leta Lir 5.- — Tri mesece Lir 2.50
En mesec Lir 1.-

Oglaš:

Oglaš na drugi strani Lir 1.- za vrsto —
Mali oglaš Lir 0.05 za besedo — Znižane
cene za letne naročnike.

Položaj v naši deželi.

Naša dežela je lepa, da še več kot lepa, krasna in romantična je! Enake naravne vsposodobitve, kakor jo kaže naša dežela, ki družni v sebi vsa naravna čuda, od sinjega morja pa do triglavskih ledenikov, ne dobiš lahko na tej zemlji, ako jo hočeš preromati od konca do kraja.

Vsak, kdor se je tukaj porodil, se težko loči od te prekrasne narave, ki je tudi najhujša vojna ni mogla pokončati. Povsod skuša narava zaceliti zadane jej rane, le naš človek in avtohtoni prebivalci jo gleda z mešanimi čuti, ker se mu ne zdi več taka, kakor je bila pred vojno. Njegovo srce je zagrenjeno in ne čuti več one stare ljubezni do te zemlje, ki mu je prej vzbujala veselje do dela. Politična strast in zagrizenost v nove ideje ga je odtujila svoj rodni zemlji, in če bi pa moral videti, kaj se v deželi godi.

Naša vboga deželica, ki je bila toliko krat pozorišče najhujše borbe med ljudstvi, je zgubila danes vsu vrednost, ker se jej rodno prebivalstvo izneverja in s tem na široko odpira vrata spekulantom, ki podredijo vsa naravna bogastva naše dežele svojim zasebnim interesom.

S strahom čujemo, kako se delajo načrti, da nam spravijo vse gorske prebivalce pod gospodarsko odvisnost videmske pokrajine.

Kratkovidni mestni gospodarji v Gorici pa hočejo iztrebiti iz Gorice še tistih par šol, ki je dajalo goriškemu mestu nekaj življenja, ker je kakor nalašč ustvarjeno za šolsko življenje.

Obrnimo še naša oči proti Furlaniji in Krasu in videli bomo čudo, da se tudi ti pokrajini trgati od dežele in iščeti svoje tržišče v Trstu ali pa zopet v Vidmu.

Ako se ta položaj ustali in se obrne gorsko kupčijo in obrt proti videmskemu trgovskemu središču, potem neha vsak interes na gospodarskem življenju v goriški deželi, ki je izročena neizogibnemu gospodarskemu propadu in popolni pretvorbi njenega kulturnega življenja. Mesto naraščajočega zanimanja za izkoriščanje zemlje in naravnih sil ter samozavednosti, ki je posledica neumornega delovanja in iz tega izviraajočih vspehov, se pojavi stalna letargija ali zaspanost tukaj še ostalega prebivalstva, ki bode životarijo tja v en dan brez nobenega zanimanja za povzdigo svojega kulturnega in gospodarskega življenja. Tako se nam kaže bodočnost naše dežle, ako se ne vzdramijo zaspani duhovi in ne pohnit na delo, kamor jih kliče zgodovina in sveta dolžnost roditi z duhom in rokami.

Pa govorimo nekoliko stvarnejše. Trdi se in z opravičenjem se trdi, da grozi tudi Trstu, izhodišču srednjeevropskega gospodarstva, ali, da rabimo Czerninov izraz, pljučam nekdanjih avstrijskih dežel, gospodarski pogin, ako se ga ne priklopi kakemu gospodarskemu telesu, od koder bode zajemal življenje. Lepa naša mesta: Trst, Gorica viditi pred seboj temno bodočnost, ako se bode vse to izvršilo, kar je danes v načrtu.

Ako se zvežejo «hribi» s čedadsko progjo, je naravno, da se izlije vsa hribovska trgovina proti stari Italiji. Da bode odtok še popolnejši se zgradi tudi železnica iz Kanala proti Čedadu in Vidmu. Furlanija že od nekdanj raje proti Vidmu nego Gorici.

Uboga Gorica, že itak razsuta in poškodovana, postano Čedad. Kaj to gospodarsko pomeni, se bode videlo v padanju vrednosti nepremičnin. Hiše in zemlje izgubijo v razpadajočih krajih postopoma svojo vrednost tako, da postanejo tudi bogatini reveži.

Naravno je, da bode vsak bežal pred tem krajem, ki ne bode mogel izkoristiti niti svoje zgodovinske vrednosti.

To je osoda one Gorice, ki je zadržala v vojni svetovno ime, kakor drugi Ypern, krog kojega je divjala vojna kakor v goriški okolici.

Grozno je razmotrivanje o osodi tega mesta, za koje so se topli narodi.

In kdo menite je kriv temu položaju? Nihče drugi kakor isti prebivalci goriške dežele, kojih jeden del je v pijanosti zmage pozabil štiti življenske interese dežele, drugi del pa, razočaran v svojih nadah, luča puško v koruzo, češ, da naj gre dežela in njeno prebivalstvo v Luno, ako je vže vsojeno, da ne more izvajati svoje «suverene» pčitike. In vendar leži rešitev in procvit dežele na dlani. Treba je hoteli in videlo se bode, da je tudi daljno življenje na Goriškem mogoče.

Zvežite Trst potom šuške doline s Trbižem in evo Vam življenske žile v deželi. Nobenega dvoma ni, da se bode gornje avstrijske dežele, dober del Srednje Evrope, posluževali te črte, ki zamore oživiti ne le celo našo deželo, ampak tudi tržaško luko, toda izkoristiti je treba vse vojne sile v deželi. Merodajni italijanski činitelji se zavedajo te rešitve in govore o tem, a oni, ki so v tej zadevi najbolj prizadeti, menim namreč goriške Slovence, molče in čakajo, da naredi vse drugi brez njih.

Toda pozneje se bi gotovi gospodje gotovo radi spravili v ospredje, a kakšnem odgovor zaslužijo tedaj? Naj si ga sami mislijo in nam vendar enkrat odgovore, kako si tolmačijo svoj «mandat», ki ga jim je poverilo ljudstvo.

Ali so mar sprejeli mandat za to, da meže pred resnico in čakajo, kaj bo dobrega vkrenila «Amerika» za nas? Res, jako prijetna naloga, ki ima še ta dober izgovor, da ni potreba sklicevati ljudskih shodov, ker «vlada tega ne dovoli». Tako živi «mandat» naprej, četudi ljudstvo propada in obupuje. Kaj hočete, saj je vsega kriva «vlada», ki gleda «z nezaupanjem na Slovence». Da se izjavlja gotovo časopisje popolnoma prosto, da se je zopet porodil celo v Istri «Pučki prijatelj», ki ga je avstrijska vlada zadušila, a italijanska zopet osvobodila, to gre bajt vse na rovaš «Amerikancev», naših zaveznikov, ki se večkrat pri nas prijavljajo, da hodijo gledat Kalvarijo, Sv. Gabrijel in Sabotin in pred kojimi «se treso cela Italija».

Tako modrovanje bodeš slišal pri naših «intelegentih» od jutra do večera, a iz te točke jih ne spraviš, četudi jim obljubiš «štampertl» dobrega šnopca ali «pol litra Vipavca» za trud, ki bi ga imeli s tem, da se bi lotili pametnejšega pogovora.

Da se poleg tega čakanja človeška zgodovina z mrzlično hitrostjo razvija in da vije naše ljudstvo svoje roke v obupu in strahu za svojo bodočnost, to se sicer z zadovoljstvom konstatuje, ker je tako razpoloženje izborna za vsakovrstne spletke in proteste, toda da bi kdo vstal in hotel s pozitivnim delom pomagati ljudstvu, tega dragi Jaka, ne išči pri nas. Ljudstvo naj živi v prepričanju, da prihajajo tudi dobrote, ki jih dobiva, iz «sovražnih» rok. Tako je in pika za danes.

Mirovna konferenca.

A. Narodne manjšine.

Kolikor moremo posnemati iz tujih časopisov, se pletejo zadnjih čas jako važne stvari na mirovni konferenci. Gre se za poslednje temelje zvezi narodov, ki dobe svoj izraz v pogodbah, ki bi jih morale sprejeti in podpisati «manjše» države pri konečni vreditvi avstrijskih razmer.

Treba je, da pojasnimo čitateljem, s kakim kramarskim duhom se hoče rešiti vprašanje «vključenih narodnih skupin». Navidezno se gre za visoka humanitarna načela, s kojimi se hoče zagotoviti vključenim narodnim skupinam kulturno in gospodarsko svobodo, za koje bode morala odgovarjati vsaka izmed manjših držav «Zvezi narodov», ki bode, kakor je tudi izjavil Wilson v svojem govoru v

St. Louis-u, takorekoč prizivna oblast za one manjše narodne skupine, ki ostanejo vključene med poljskim, češkim, jugoslovanskim in rumunskim narodom.

To se pravi z drugimi besedami, da bode te države držala «Zveza narodov» trajno na vrvi. Ker pa prevladuje v «Zvezi narodov» anglosaksonski element, ni nobene dvojbe, kaj tiči za tem načrtom.

Omenjene države so to tudi videli in so dale dosledno razumeti mirovni konferenci, da se to ne strinja z njihovo suverenostjo.

B. Odpor Jugoslavije in Čehoslovaške.

Čehoslovake bi taki pogoji spravili v hudo zadrego radi precejšnega števila Nemcev, s kojimi se hoče Čehoslovaška vlada sama dogovoriti glede potrebnih narodnih in gospodarskih koncesij. Razun tega so Čehoslovaki razkačeni radi prisodbe teinske kotline Poljski in zavzemajo vsaj navidezno stališče, kakor da ne bi hoteli podpisati zadevnih mirovnih klavzul.

Se resnejšo obliko ima odpor Jugoslavije. Ne razume se vmešavanje zaveznikov v makedonske zadeve Res, da je tam prava zmešnjava orientalskih narodov, vendar je brezdvajbeno večina prebivalstva slovanska, kojega pojedinci bodo prej ali slej vsi zvesti podaniki one države, ki ne bode hujškala narodnosti med seboj, kakor je bila to navada v dosedanji bulgarsko-turški politiki.

C. Odločnost Rumuncev.

Rumunija je dala od sebe vže odločno svoj glas, da ne podpiše mirovne pogodbe, ki bi kršila njeno suverenost. Mirovna konferenca je bila seveda vsa iz sebe, ko je zaslislala mnenje rumunske vlade. Tako nezasišana predrznost nasprotu Wilsonu, ki se je toliko trudil, da je skrupal pajčevino, ki se zove «Zveza narodov»! Saj je podpisala Rumunija mirovno pogodbo z Nemčijo, saj je podpisala Poljska poleg nemške mirovne pogodbe tudi klavzule glede zaščite narodnih manjšin, in glej no te predrzneže Rumunce, Jugoslovane in Čehoslovake, ki ne razumejo velikanske srce, s koje se jim zagotavlja trajno protekcijo anglosaksonskega plemena. Amerikanska delegacija je vsled tega predlagala, da naj se obvesti rumunsko vlado, da se bode uporabilo proti njej najstrožja prisilna sredstva, ako bi hotela vstrajati na svojem trdovratnem stališču, ki se bode smatralo kot izzivanje zaveznikov.

Pred vsem se žuga Rumuniji gospodarsko blokiranje s tem, da se onemogoči Rumuniji vsako trgovanje z vnanim svetom.

Balfour je dobil nalog, da predloži še jeden pot Rumuniji težke posledice, ki jih zamore izzvati njeno zadržanje.

Tako je prišla mirovna konferenca v težak položaj, da si mora z grožnjami izsiliti pokorščino in nadvlado, koji so se nameravale manjše države izmuzniti.

Pa ne boš! Anglosaksonec je zvit in močan. Kar prime ne pusti več. Enkrat pozneje dokažemo, da je temu istino tako tudi pri mejah med Italijo in Jugoslavijo. Toda do tedaj hočemo biti le opazovalci.

V obče prevladuje seveda na konferenci trdno prepričanje, da se bode z grožnjami zlomil odpor malih držav.

D. Nemška konstitucija in mirovna konferenca.

Kakor smo že zaporedoma poročali, so v teku razprave glede kršitve člena 80. versailske mirovne pogodbe, ki prepoveduje združenje Avstrije z Nemčijo. Francozi se silno trudijo, da bi uveljavili svoj predlog, ki stremi za tem, da bi se za vekomaj onemogočilo združenje Avstrije z Nemčijo.

Toda temu mnenju nočejo slediti Amerikanci, ki menijo, da je prepovedana je prisilna priklopitev Avstrije k Nemčiji. Drugače pa da je pristojna odločevati o tem vprašanju pozneje tudi «Zveza narodov», ki bi eventualno mogla ugoditi željam Avstrije, da se jo vključi v ostalo nemško državo. Domneva se, da bodo posredovali na vsak način Amerikanci v smislu, da se omogoči Nemčiji časten izhod iz tega zares mučnega položaja.

Tako ne bode najbrže nič iz francoskih načrtov, da bi razširili svojo zasedbo v poreskem ozemlju, ker se ameriškimi motogcem ne zdi vredno, delati prahu iz tega dogodka, ampak se jim zdi mnogo pametnejše spraviti to zadevo pred «Zvezo narodov».

Mir z Avstrijo je podpisan.

SAINT GERMAIN, 10. Danes zjutraj se je izvršil podpis mirovne pogodbe v Avstrijo.

Predsednik avstrijske delegacije, Renner, je podpisal mirovno pogodbo ob 10.15'. Ceremonija je bila končana ob 11.10'.

Jugoslovani in Rumunci pomišljujejo. Kakor smo že prej omenili, so odnošaji Jugoslovancev in Rumuncev napram zaveznikom radi klavzul, ki zadevajo narodne manjšine, nekoliko skaljeni.

Parizka poročila se glasē, da so Čehoslovaki svoj odpor le demonstrirali, kajti v resnici so prišli v Saint-Germain in podpisali mir.

Rumunski in jugoslovanski delegati pa trdē, da nimajo še navodil od svojih vlad. Radi tega se je sklenilo sestaviti poseben zapisnik, na podlagi kojega se dovoli Jugoslaviji in Rumuniji pomislek do sobote. Ako ne dojde delegatom do takrat nobeno pooblastilo od vlade, se bode smatralo molk kot odklonitev podpisa. Velevlasti so seveda radi tega zadržanja Jugoslavije in Rumunije jako ogorčene, ker ste bili baš te dve državi močno podpirani v svoji zahtevah od zaveznikov in posebno Amerikancev.

Popis ceremonije.

SAINT GERMAIN, 10. Vže ob 8. zjutraj so bile razpostavljene čete okolu trga gradū Saint Germain. Za vojaškim kordonom so se nabirali radovedneži.

Delegati so pričeli dohajati ob 9. Eskadron dragoncev je izkazoval časti.

Načelnik italijanske delegacije Tittoni je bil med prvimi, ki so stopili v dvorano. Njemu so sledili Čehoslovaki, Kramar in Beneš, na to predsednik poljske vlade, Paderewsky.

Clemenceau in Pichon sta došla ob 9.59' v spremstvu drugih francoskih delegatov.

Prostori za rumunske in jugoslovanske delegate so bili prazni.

Ob 10.10' vstopijo tudi avstrijski delegati in se vsedejo pred spomeniški kamin.

Clemenceau vstane in spregovori sledeče osebe: «Seja je otvorjena. Pogajanja, ki so stremila za tem, da pride med zavezniki in vjedinjenimi vlada mi Avstrijo do sporazuma za sklenitev miru, so končana. Podpisal sem dokument, ki spričuje, da je vsebina listine, ki se predlaga v podpis, istovetna z ono, ki je bila izročena avstrijski delegaciji. V imenu zavezniki in vjedinjenih velevlasti vabim kancelarja Rennerja, da blagovoli podpisati mirovno pogodbo».

Renner se na to mirno dvigne, stopi k mizi in se vsede k podpisu. Navidezno je bilo zadržanje Rennerja popolnoma hladno. Tako je končala tudi ta zgodovinska ceremonija.

WILSONOV GOVOR V ST. LOUIS-U.

«Times» poroča o Wilsonovem potovanju sledeče: «Prehitro bi bilo delati sodbe in vgbati o učinku Wilsonovih govorov na javno mnenje. Dosedaj je držal predsednik štiri govore, v kojih se je pečal izključno z «Zvezo narodov».

Eden najvažnejših govorov je bil oni, ki ga je imel v St. Louisu in v kojem je trdil predsednik glede šantunškega vprašanja, da ste bili vezani Anglija in Francija na Japonsko s pogodbami, kojih se ni moglo razveljaviti, četudi so bile tajne. Takoj na to je previdno omenil Wilson tudi «londonski dogovor» in reško vprašanje, toda v nadaljnjem govoru se je omejil le na trditve, da ne bi mogle države, ki so nastale iz razpadle avstro-ogrske monarhije priti do pravega razvoja in vtrditve, ako ne bi obstojala «Zveza narodov», ki stori nepotrebne strategične meje in ustvaritev mogočnih pomorskih oporišč v zahodnem jadranskem morju ter zabrani sploh, da prevladajo vojaški vidiki.

Dosedaj se je Wilson posebno trudil, da bi premagal odpor irskih Amerikancev, ki menijo, da škodujejo Angliji s pobijanjem «Zveze narodov». Na tej točki je podal predsednik posebno važne izjave trdeč, da bode «Zveza narodov» pooblašena pečati se z vsemi zadevami, ki se tičejo neodvisnosti narodov, četudi bi bile te zadeve take naravi, da se bi jih moralo po starih nazorih smatrati kot strogo notranje zadeve države, ki pripada «Zvezi narodov».

Drugi jako važen pojem, o kojem je govoril Wilson, je vprašanje, koliko je nemški narod kriv na izbruhu svetovne vojne. Nemški Amerikanci trdē, da s padcem cesarja in proglasitve demokratične vlade v Berlinu, so zginiti s površja pravi krivci in na njihovem mestu ostane le nedolžen narod, ki ne zasluži kaznivih pogojev, s kojimi ga oblaaga mirovna pogodba.

Temu je Wilson odgovoril v smislu, da je odgovornost nemškega naroda neolčljiva od odgovornosti vlade, ki je izzvala in vodila vojno. Te besede se mnogo komentirajo iz razloga, ker so navidezno v nasprotju s predsednikovimi trditvami, predno se je podal iz Amerike v Pariz.

Med tem se pripravlja hud boj v senatu in sodi se, da bodo vsaj v začetku imeli republikanci, to je Wilsonovi sovražniki, jako ugodno stališče, ker se bodo držali demokrati rezervirano, dokler ne postane kolikor toliko jasno, s kakimi čuti sprejmejo voliči Wilsonove propagandne govore. Republikanci napovedujejo istotako svoje shode. Med največjimi republikanskimi shodi je oni, ki so ga vprizorili v Chicagu in na kojem so pobijali Wilsonovo politiko republikanci Johnson, Borah in McCormick.

Ženska volilna pravica.

Ženski spol prihaja torej do emancipacije. Italijanska zbornica je storila pogumen korak in sprejela zakonski načrt za raztegnitev volilne pravice tudi na ženske. Manjka le še končno tajno glasovanje, pri kojem imajo priložnost sovražniki ženske emancipacije oddati svoje nasprotne glasove.

Značilno je namreč, da ni zbulalo to vprašanje v zbornici posebnega zanimanja in da je bila temu dosledna debata jako kratka in mrtvična. Oglašila sta se k besedi le dva poslanca proti temu zakonskemu načrtu, v ostalem je padlo le nekaj fraz tako, da se dobiva vtis, da je zbornica naklonjena temu zakonskemu načrtu.

Vredno je, da spregovorimo o tem socialnem pojavu par besedi. Pred vsem moramo povedati, da nas Nittijevo vtemeljevanje, češ, da se je pokazala ženska tekoma vojne kos vsakemu naporu, in da jej potemtakem pritičejo iste družabne pravice, ki jih ima možki, ne sprejčuje.

Z vstopom ženske v javno življenje, se bode svet «pobabil». Že tako nestalen človeški element postane popolnoma zmešnjava posebno v tem trenutku, ko se je uveljavila ženska moč v družabnem življenju le vsled vojnih razmer.

Da bi prišlo ženski možko delo, tega nismo mogli nikjer konstatovati. Vemo le, da so zanesle nemoralnost v javne urade in da se niso obnesle pri delikatnih poslih, dasiravno so se vsiljevale povsod, kakor je to lastno ženskemu značaju. Četudi so bile med njimi častne izjeme, potrjujejo le te glavno pravilo, da je ustvarjen za vladanje mož. Tako je bilo od Adama in Eve naprej.

Sicer se zavedajo isti zagovorniki ženske volilne pravice težkoč, ki nastajajo iz te socialne novotarije, kajti zakonodajalec se je moral ustaviti pred «javno žensko» ali «nečistnico».

Dva dni se je sukala debata o tem mučnem predmetu v italijanski zbornici. Razpravljalo se je na kak način, naj se jih izloči iz volilnih list. Ali na podlagi policijskih seznamov, ki morajo ostati tajni? Ali ne bi lahko brezvestna vlada vtaknila v take sezname tudi poštene ženske, dolžeč jih prešestva, da se znebi nevarnih političnih tekmovalk?

In zopet narobe zadenemo na nepremostljive težkoč, ako pripustimo vse ženske brez razlike k volilni urni. Kake agitacije se razvijejo, ako se bode mešala med volilno gibanje tudi moč ljubezni in mesene strasti!

Potem oglejmo si praktično vrednost te volilne pravice. Ker je naravni pojav, da je približno povsod število žensk in možkih precej enako, moramo računati na podvojeno število volilcev. Ako vpoštevamo dalje, da je v volilni starosti večina ljudi v zakonskem stanu, je predvidevati, da se podvoje glasovi za istega kandidata. Računa se namreč lahko na to, da bodo oddajale zakonske dvojice navadno enake glasove, slično prikazen bomo imeli tudi pri nezakonskih z ozirom na ljubimске razmere.

Svoje glavnih glasov ne bode veliko. Le-ti se pokažejo na vsak način pri tovarniških delavkah in starejših samicah. Na te računajo najbolj socialisti, ki, so bili vedno največji zagovorniki ženske volilne pravice. Toda kdor pozna dobro žensko dušo, se ne bode mogel odtegniti bojazni, da bode ženski volilni glas socialistom v večje breme, nego si morejo danes predstavljati.

«Neka bude» recimo danes, «vse teče» pravi Herakljej in svetovnega toka ne more nihče ustaviti. Sicer pa ima vsako zlo tudi svoje dobre strani. Za preskrbo otrok in mladino so dosedanje vlade bore malo storile, z vstopom ženske pa zamorejo gotove panoge javnega življenja zadobiti nov razvoj. Mislimo baš na vojne sirote, pohabljenice, dobrodelne akcije, vkrepe v prilog deteta in druga bolj samaritanska, kakor pa globoko politična vprašanja. Kamor goni žensko njena nprav, tam zna dosti dobrega vstvariti, toda gorje svetu, ako se «pobabi».

V tem slučaju nam ženska volilna pravica ne prinese ničesar dobrega. Sicer pa je hotel biti Nitti očitno vslužen socializmom kakor kaže ta nov zakonski načrt in širokopotezna, ravno kar objavljena amnistija.

Domače vesti

Smrtni voz. V torek popoldne okoli treh je pridrdral z največjo naglico neki težak avtomobil čez Travniki in jo zavil v šolsko ulico. Baš na ovinku pa je zavozil v 24 letno Rozino Nardin ter jo podrl s tako silo na tla, da je bila takoj mrtva. Revica je padla tako nesrečno, da si je popolnoma razbila črepinjo. Bila je poročena še le mesec časa z nekim železničarskim vslužbencem.

Nesreča v Števerjanu. O nesreči v Števerjanu, ki je zadela vbojega 14 letnega Franceta Mizerit, smo poročali že v zadnji številki. Sedaj pa smo zvedeli, da ni prenesel nesrečni dečko težkih poškodb in da je izdihnil svoje dušo.

Nesrečna dveh vojaških vozov. Priklopiljena avtomobilu 13. oddelka, ki ga je vodil neki mehanik La Francesca Francesco in vojak Viljem Bagattini, sta se v sredo jutraj polagoma peljala iz Sabotina proti Kojškemu dva voza železnih plošč.

Nesreča je hotela, da je udaril drugi voz ob neko skalo tako močno, da se je zlomilo prednje levo kolo in se vsled velike teže nagnilo proti prepadu, nad kojim je zgrajena cesta.

Šestero vojakov, ki pripadajo vsi 206. oblošni bataljoni, nastanjeni v Kojškem, in imeli nalogo spraviti omenjeno železo iz hriba Sv. Sabotina, je komaj opazilo nevarnost, ko se je skušalo rešiti iz težkega položaja s tem, da je hotelo skočiti na tla. Toda pri tem niso imeli vsi enake sreče, 20 letni vojak Cerri Albert iz Lecce je udaril pri skoku z glavo ob cestni kamen, da je bil trenotno mrtev. Drugi vojak Alojz Zanella, je prišel pod drugi voz, ki ga je precej težko pomastil.

Ostalih četrto je pa odneslo žive pete z manjšimi ranami in praskami po rokah in nogah.

Ranjenega Zanella so odnesli v vojaško bolnišnico, vbojega Berrija pa v mrtvašnico na pokopališče.

Navadne nezgode z municijo. V sredo jutraj se je igral v Bitežih (občina Bate) 14 letni Stefan Bitežnik z municijo za puše. Najbrže se mu je pri igranju vnela municija v rokah in je takoj eksplodirala. Koščeki patrone so ranili dečka tako težko v trebuh, da so ga morali nemudoma prepeljati v tukajšno bolnišnico vsmiljenih bratov. Tukaj so ugotovili, da se nahaja dečko v jako nevarnem stanju, radi česar so ga takoj operirali.

* Koradin Jožef iz Rihemberga, 4 letni dečko, je bil ranjen od koščekov ročne granate, ki je eksplodirala na pašniku v njegovi bližini. Ranilo ga je v hrbet in v noge.

* 15 letni Alojz Kristel iz Kormina se je istotako nahajal v bližini neke ročne granate, ki je ravno razpočila. Koščeki te granate so ga močno ranili v meča desne noge. Oba zadnja ze zdravitva v bolnišnici vsmiljenih bratov.

Neprijetni prizori. „Tukaj bi bilo dobro malo zadremati“ sta mislila nekega večera v tem tednu na dopust odhajajoča korporala 28. topničarskega polka, Ugo Biliotti in Ettore Adami, ko sta zagledala prazen vagon na svetločujski postaji. Vojaka sta stopila takoj v vagon in med tem, ko sta si pripravljala mehko ležišče, sta se nenadoma prikazala dva karabinerja.

„Stopita dol!“ — zagrmila nad njima karabinerja — „tukaj ni dovoljeno prenočevati“.

„Kako“, odgovarjata vojaka, „saj smo na dopustu in čakamo le vlaka, da se popeljemo domov“.

Karabinerja nista seveda hotela umeti takih razlogov in radi tega se je vnelo od besede do besede vedno hujše prepiranje, ki je končalo s pravcato rabuko. Jeden od karabinerjev je bilo hudo vgrizen v sredinec leve roke, radi česar se je moral podati v bližnjo vojno bolnico, da so mu obvezali rano.

Seveda je spravil ta dogodek vse vojake po koncu in vojaka sta romala mesto domov najbrž v... arest.

Tatvina. 30 letni Alfred Vastan iz Gorice, gostujoč pri gospi Pavlini Balaben, via Veturini, št. 5, ji je ukradel prejšno noč zapesnitico in zlate uhanč z briljanti v skupni vrednosti 600 lir.

Vsi ti predmeti so se nahajali v nekem redalu.

Gospa je naznanila tatvino karabinerjem v Via Dogana in maršal Sperandeo je kmalu isledil tička, ki se danes nahaja na varnem.

500 kronski podpora. Nekdaj je izplačeval okrajni civilni komisariat v Gorici 500 kronsko begunsko podporo. Marsikdo jo to podporo dvignil, mnogo je pa tudi takih, ki niso ničesar dobili, kajti izplačevanje podpor je bilo nenadoma iz neumljivih razlogov ustavljeno. Ljudje, ki so računali z vso gotovostjo na to podporo, so danes silno zagrenjeni, ker mislijo, da se jim dela to krivico nalašč. Dobro bi bilo vsled tega, da bi civilni komisariat vsaj objavil, zakaj so te podpore za sedaj ustavljene in kedaj se namerava izplačati podpore še onim opravilcem, ki jo željno pričakujejo.

Menjava železnega drobiža. Kr. civilni komisariat nam sporoča, da je določen kot zadnji dan za menjavo železnega drobiža 14ti tega meseca in ne 15ti, kakor nekateri pomotoma mislijo.

Razpisane službe. Obvešča se nas, da se sprejmejo pri državni varnostni službi 520 podtajnikov z letno plačo 5500 lir. Podrobnejša pojasnila o pogojih sprejema podaja tukajšnji civilni komisariat.

Izpred sodnije. V sredo je pričela pri tukajšnjem okrožnem sodišču obravnava proti Ivanu Painterju iz Modreje radi uboja izvršenega na Cirilu Kenda iz Bač.

Po razpravi je povzel besedo kr. prokurator (državni pravdnik) Dr. Vinci in naslikal sodnemu dvoru sliko ubijalca, ki izziva pri vsakem človeku stud in zaničevanje. V tem položaju se nahaja tudi Ivan Painter, ki je zakrivil smrt Cirila Kende. Toda preveč olajševalnih okoliščin ima ta uboj. Napadenec je bil pred vsem Ivanu Painter, ki je bil naravnost omamljen od zaušnice Cirile Kenda, razvpitega za pretepača. Tema je bila in Painter je sunil v silobranu proti senci in pri tem smrtno zadel. Tako stopa slika ubijalca v ozadje in sam državni pravdnik zadobiva vtis, da se je šlo v predmetnem slučaju k večjemu za prekoračenje osebne brambe. Za to predlaga sodnemu dvoru oprostjenje!

Branilec Dr. Marani ni imel drugega dodatka kakor, da se ne gre niti za prekoračenje obrambe, ker se je Painter takorekoč moral braniti, ko se je videl s tako silo napadenega.

Sodni dvor je obtoženca, ki je bil ginen, oprostil.

Začasni šolski odbor za Julijsko Benečijo.

Generalni civilni komisar je izdal sledečo naredbo:

„Generalni civilni komisar za Julijsko Benečijo je uvidel nujnost, da sodelujejo pri reševanju vprašanj, ki se tičejo začasne ureditve šol, izkušeni in merodajni činitelji, ki se v stvari razumejo; zato odreja z ozirom na čl. 2. kr. naredbe od 24. julija 1919. št. 1251 naslednje:

Čl. 1. Ustanovil se je „Začasni šolski odbor v Julijski Benečiji“, ki bo imel nalogo podajati svoje mnenje in svareh, ki mu jih predloži civilni komisariat v proučevanje, posebno pa v zadevah, ki se tičejo: a) otvoritve šol; b) za šole potrebnih prostorov; c) uredbenih določil, po kojim se bodo šole upravljale; d) učnega reda, učnega načrta in učnih knjig; e) sprejemanja, potrjevanja, discipline ravnanja z vodilnim, učnim in podrejenim osebjem.

Čl. 2. Odbor sestoji iz predsednika, podpredsednika in dvasetih stalnih članov in se deli v dva odseka: prvi za srednje, drugi za ljudske šole.

Odsek za srednje šole se bo bavil s klasičnimi šolami (gimnazijami), tehničnimi šolami (realkami), učiteljski, ženskimi liceji, trgovskimi in navtičnimi zavodi in z rokodelskimi ter obrtnimi šolami. Odsek za ljudske šole se bo bavil s početnimi, ljudskimi in mestnimi šolami, z otroškimi zavetišči in šolskimi dobrodelnimi ustanovami. Ko bo moral odsek proučevati predloge glede posebnih za vodov, se lahko povabi njegovega predsednika, da se udeleži seje kot svetovalec.

Odbor se bo sestel v plenarni seji po predsednikovih navodilih, kedar bo treba proučevati vprašanja, ki se tičejo splošnosti. Razun tega bo predsednik lahko ustanovil v odboru posebne pododbore, kojih člani bodo osebe, ki se popolnoma razumejo v vprašanjih, za katero se gre; povabil bo lahko kot svetovalec, če bo treba, tudi osebe izven odbora.

Čl. 3. Za pravnoveljavnost odborovih in odsečnih plenarnih sej zadostuje prisotnost večine članov. Za odobren se smatra predlog, za kojega glasuje večina vdeležencev. Pri enakem številu glasov odločuje predsednikov glas. Glasovanje se vrši pričenski s članom ki je vpisan na zadnjem mestu naredbe, s kojo se ustanavlja odbor.

Čl. 4. Odborovim članom, ki ne stanejo v Trstu, se pošlje poziv k seji.

Čl. 5. „Začasni šolski odbor v Julijski Benečiji“ je sestavljen tako-le:

G. prof. Attilij Hortis, italijanski senator, predsednik; Odv. Grand'Uff. Domenik Barone, državni svetnik, podpredsednik.

A. Odsek I.a za srednje šole: 1. Odv. kom. Camil Ara, predsednik; 2. odv. kom. Iginij Brocchi, iz Trsta, član; 3. kom. Viktor Venezian, predsednik trgovske in obrtne zbornice v Trstu, član; 4. kom. dr. Inocent Chersich, komisar za avtonomne zadeve istrske dežele, član; 5. kom. dr. Anton Pettarin, komisar za avtonomne zadeve dežele goriško-gradiščanske, član; 6. prof. kom. Ferruccio Martini, glavni nadzornik srednjih šol v Julijski Benečiji, in v slučaju njegove odsotnosti ali zadržanja: dr. Cav. Josip Reina, načelnik urada za paralelke pri glavnem civilnem komisariatu, član; 7. prof. Kazimir Crepaz, predsednik Zveze srednješolskih učiteljev v Julijski Benečiji, član; 8. prof. Cav. Uff. Baccio Ziliotto, ravnatelj višje gimnazije Dante; v slučaju, da sta prof. Crepaz in Ziliotto zadržana ali odsotna: prof. Gino Seraval na višji gimnaziji Dante v Trstu, član; 9. Inž. Ljudevit Jeroniti, na obrtni šoli v Trstu, član; 10. dr. Henrik Tuma, odvetnik v Gorici, član; 11. Inž. J. Kosir iz Pažina, član.

B. Odsek II.a za početne šole: 1. odv. Karol Mrach iz Trsta, predsednik; 2. odv. Edmuad Puecher iz Trsta, član; 3. kom.

dr. Inocent Chersich, komisar za avtonomne zadeve istrske dežele, član; 4. kom. dr. Anton Pettarin, komisar za avtonomne zadeve dežele goriško-gradiščanske, član; 5. cav. dr. Guido Roberti, načelnik urada ljudske šole pri generalnem civilnem komisariatu, član; 6. Martin Zgrablich, okrajni šolski nadzornik v Pazinu, član; 7. Ivan Krasevitsch, ravnatelj barkovljanske slovenske ljudske šole, član; 8. Karol Lona, predsednik tržaške učiteljske zveze, član; 9. Marija Zima, ravnateljica šole Giuseppe Giusti v Pulji, članica.

Čl. 6. Odborovih sej se udeležijo kot tajniki uradniki, ki jih določijo merodajni uradi glavnega komisarijata.

Trst, dne 8. sept. 1919.
Generalni civilni komisar: **A. Ciuffelli.**

Objava.

Obveščajo se vsi, ki imajo kakoršnekoli si bodi zahtevke napram vojaštvu, da sprejema likvidacijski urad glavnega stana III. armade do 15. septembra prošnje za odškodnine, najemnine, povračila rekviriranega blaga in drugih potrebščin, ki jih dolguje poveljstvo III. armade.

Po preteku tega dneva se ne jemljejo v vpoštev več nadaljne prošnje. Sedež likvidacijskega urada glavnega stana tretje armade je v Trstu Via Campo Marzio št. 5.

TRST, 5. septembra 1919.
podpolkovnik Kr. Karabinerjev
Friderik Graveri

*) Ta objava zadeva one slovenske občine po Krasu in vipavski dolini, koder je bila razvrščena III. armada. (Op. ur.)

TEDENSKI KOLEDAR

15. Septembra Sobota, Notburga, Virgilij.
14. „ Nedelja, 14. pob. Ma. Pov. Križ.
15. „ Ponedeljek, Nikomed.
16. „ Torek, Ljudmila, Kornelij.
17. „ Sreda, † kvatre, Lambert.
18. „ Četrtek, Jožef kup., Tomaž.
19. „ Petek, † kvatre, Januarj.

Izdajatelj: **JOSIP PERNEL.**
Upravitelj in urednik: **Karol Jušič.**
Tiskarna G. Juch v Gorici.

Zobozdravniški atelje

Dr. Herkulej Pernecher
edini medicinski zobozdravnik v Gorici
Corso Vitt. Em. III. št. 14.
Atelje je odprt ob delavnikih in praznikih
od 8. predp. do 7. popoldne.

Ludovik Zotter Brivec na travniku št. 17. Se priporoča postrežba, hijeničica, sprejme tudi abonirance.

!BAZAR!

Na Verdijem tekališču
Corso Giuseppe Verdi 13

Se nahaja bogata zaloga galanterij, papirja, dišav, toaletnega mila, steklenin, glinastih posod in posebno bogata izbira razglednic in časnikov.

Prodaja se vse na drobno in na debelo
Edina zaloga papirja „Abadie“

S cenami ne more nihče konkurirati.

: Leopold Zakraisek :

Borovaz & Colledani

GORICA, Riva Castello št. 4

Zaloga manufakturnega blaga na debelo

ZMERNE CENE

ZALOGA

gradbenega in podobnega materijala

CEMENT prve vrste od „Videmske družbe za furlanski cement“. Prodaja na debelo in na drobno. Izvršuje se tudi vsako delo po naročilu. Izdelujejo se terase po vzorcu beneških mozaikov. Pripravljen materijal: opeke, cevi, stopnice, korita za napajanja in drugo.

ŽELEZA, firneži, kuhano laneno olje, cinkasta belina, barve in čopiče. Velika množina posod in cinkastega pleha in posebne sekirce za kuhinje. Katramirani kartoni.

Tvrdba UGO VOLPINI & C. GORICA
Via Contavalle št. 2.

Šolske pisanke se dobi v papirni trgovini
ANTONA PERTOT
GORICA - Via Municipio 4 - GORICA
filjalka, Via Teatro 18,
ki je bogato založena z raznovrstnimi pisarniški potrebščinami, šolskimi knjigami i. t. d. Ima tudi knjigovoznico in sprejema izdelovanje fotografiranih slik, klisejev in druga slična dela.

Naznanjam, da sem začel strehokrilno obrt

v Gorici
(Largo Nicolò Pacassi 3 in 5)

in se priporočan hišnim gospodarjem, ki sem jo v staun dobro in hitro postreči. Sprejemam tudi izdelovanje vsakvrstnih načrtov in stavbenih proračunov.

Maksimiljan Poberaj
arhitekt.

GIOV. PATERNOLLI

CORSO G. VERDI 38.

Najstarejša knjigarna in trgovina s pisarniški predmeti. Bogata zaloga vsakovrstnih pisarniških potrebščin, slik, barv i. t. d.

SLOVENSKE KNJIGE.

Zaloga italijanske slovnice za Slovence: „Italijanščina za Slovence“ sp. V. Bandelj. Slovarji italijansko-slovenski, in slovensko-italijanski. - Slovenska postrežba

SIGON JOSIP
Gorica, Ulica Rastello 8

Velika zaloga vsakovrstnih ur, verižic in zlatenin

Najnižje cene

TISKARNA G. JUCH

GORICA, VIA MORELLI 14

Izvršuje vsakovrstna dela